

Dumma mej

Gru är mannen som drömmer om att bli sedd som ondast av de onda. Han vill vara superskurk men det går inte så bra och han bestämmer sig för att stjäla månen. För att genomföra sin plan behöver han adoptera tre små flickor. Mötet med dessa kavata barn förändrar Gru som slits mellan att vilja vara superbov eller en klok och beskyddande förälder. "Dumma mej" är ett underhållande animerat äventyr som vrider och vänder på begreppen kring vad som är ont och gott.

Rekommenderad från åk 2

EN FILMHANDLEDNING AV
PER ERIKSSON

Handling

Boven Gru vandrar aningslöst runt i sin hemstad, i tron att han är ondast av alla. Det är han inte. Grus vetenskaplige medhjälpare Dr Nefario meddelar att någon har stulit Cheopspyramiden i Gizeh och att det påhittet får alla andra bovar att framstå som amatörer.

Det får Gru att sätta fart. Han kastar sig ner i sin hemliga underjordiska verkstad och samlar sina små gula medhjälpare - Minionerna. Gru håller ett peptalk och berättar att hans nya plan ska få honom att framstå som den största boven någonsin. Han ska stjäla månen.

För att lyckas med sin plan behöver Gru pengar och han beger sig till "Banken för de Onda" och ber om ett lån men

banken säger att de hellre satsar på de nya, unga, hung- riga bovarna som inte misslyckas. Bovar som Vector, den unge killen som stal pyramiden. Men, banken lovar att Gru ska få ett lån om han lyckas stjäla den förminskningspistol som behövs för att krympa månen och på så sätt stjäla den. Gru lyckas stjäla förminskningspistolen utan problem men blir sedan själv bestulen, av Vector!

Gru försöker bryta sig in i Vectors fortlänkande hus för att ta tillbaka pistolen men ingenting fungerar. Vectors säkerhetssystem är för stabilt. När Gru ligger mörbultad utanför Vectors hus ser han hur tre små kaksäljande barn- hemsbarn knackar på hemma hos Vector och släpps in! Gru ser sin chans, kakorna är Vectors svaghet och han bestämmer sig för att adoptera de tre flickorna Margo, Edith och Agnes och använda dem för att plantera små kakroboter i Vectors hem och på så sätt stjäla tillbaka för- minskningspistolen.

Barnen som väntat länge på att få komma till en ny familj blir väldigt glada även om den äldsta system anar oråd. Grus hus är visserligen långtifrån barnsäkrat men de tre små flickorna traskar morskt och glatt runt i huset och lyckas hitta Grus hemliga ingång till den underjor- diskiska verkstaden där de möter de glada Minionerna. Flickorna verkar inte tycka att något är konstigt eller skrämmande.

Nästa morgon när Gru vill att flickorna ska leverera kakor till Vector sätter de sig på tvären. De vägrar göra det förrän efter sin danslektion och Gru tvingas kapitulera inför de envisa och ståndaktiga barnen och ta dem till dansen.

Efter dansen går tjejerna med på att leverera Grus robotkakor och på så sätt lyckas han stjäla tillbaka förminskningspistolen. Efter det lyckade inbrottet kör Gru och flickorna förbi en nöjespark som barnen vill besöka. Gru går med på att stanna, hans ondskefulla baktanke är att överge flickorna där, eftersom han inte längre behöver dem. Men det går inte som beräknat.

När tjejerna luras av en tombolaföreståndare blir Gru irriterad och bränner upp standet så att Agnes kan få den fluffiga enhörning hon har förtjänat. Tjejerna tycker att det är jättehäftigt och Grus hjärta smälter och de har väldigt kul ihop. Hemma väntar tråkiga nyheter. Banken vägrar fortfarande att ge Gru ett lån. Banken vill hellre satsa på Vector - som dessutom visar sig vara son till den snikna och hårda bankdirektören.

Gru tvingas gå ner till Minionerna och säga att de inte kommer ha råd att stjäla månen. Då vandrar flickorna fram och ger Gru de få sparslantar de äger vilket inspirerar Minionerna som också plockar fram alla sina sparade slantar. Gru ler inombords och arbetet återupptas. Grus hem förvandlas till ett glatt familjehem och flickorna lyckas till och med övertala Gru att läsa en godnattsaga för dem. Dr Nefario tycker däremot att flickorna stör Grus fokusering på ondska och ringer till barnhemmet och säger att de vill lämna tillbaka barnen. Gru låter sig övertalas och säger motvilligt adjö till flickorna och slutför sina planer. Han åker till månen, förminskar den utan problem och upptäcker att han kanske ändå kan hinna till flickornas dansuppväsning. Tyvärr möts han av upptäckten att Vector har kidnappat flickorna för att få Gru att lämna ifrån sig månen. Gru ger direkt ifrån sig den förminskade månen men Vector vägrar ändå att släppa flickorna. Gru jagar då Vector i ett flygplan. Där får han också hjälp av Dr Nefario och Minionerna som kommit för att varna Gru att förminskningskraften inte håller särskilt länge och att månen alltså kommer att återfå sin normala storlek inom kort. Gru ankrar Vectors flygplan och räddar tjejerna i en våghalsig lindansmanöver. Månen expanderar samtidigt och hamnar åter på sin rätta plats. Gru blir hjälte istället för bov.

Väl hemma i huset läser Gru en egenhändigt skriven

godnattsaga som går ut på att flickorna aldrig kommer att försvinna ur hans hjärta och så ger han dem för första gången en liten godnattspuss. Vilket även Minionerna vill ha - och får. Gru får till slut till och med lite beröm av sin mamma. Allt avslutas med ett stort dansparty med Gru, flickorna och Minionerna.

Antagonist och protagonist

Inom film- och litteraturvetenskap brukar man prata om protagonist och antagonist. Protagonisten är enkelt uttryckt filmens eller bokens huvudperson, det vill säga den person som handlingen kretsar kring. Antagonisten är en person som på något sätt står i vägen för eller konkurrerar med huvudpersonen. Förenklat kan man säga att protagonisten är hjälten, antagonisten är skurken.

På det sättet är "Dumma mej" lite ovanlig eftersom Gru - som ju är filmens protagonist - vill vara ond. Åtminstone till en början. I övrigt följer "Dumma mej" de klassiska mallarna på så sätt att protagonisten - Gru - är den rollfigur som utvecklas mest under berättelsen och som står i fokus. Han går från ond till god eller åtminstone till att agera osjälviskt och beskydda hans tre flickor.

Det finns förstås flera exempel på berättelser där huvudpersonen inledningsvis är ond eller osympatisk. Ett känt exempel är Charles Dickens bok "En julsaga" där huvudpersonen Ebenezer Scrooge går från snål till givmild. Gru har också en tydlig antagonist i form av Vector som står i vägen för Gru och hans planer.

- Diskutera med eleverna kring andra filmer och böcker som de har sett och läst. Vem är huvudperson och finns det någon antagonist - motståndare. Kan eleverna komma på några berättelser där det inte är så lätt att veta vem som är ond eller god? Diskutera varför. (Kanske har några elever till exempel sett den animerade filmen "Megamind" (2010) som har en skurk som huvudperson).

Se dum ut?

I många fiktiva berättelser är detta med ondhet och godhet ofta väldigt tydligt. Inte minst i animerad film. Hjältarna, de goda personerna, är ritade på ett visst sätt och

skurkarna, de onda, är ritade på ett annat. I "Dumma mej" både följer och bryter filmtecknarna mot de vanligaste klichéerna. Gru och hans hus är utan tvekan "ondskefullt" men Vector, som ser ut som ett förvuxet barn och en nörd ser inte alls ut som en klassisk skurk. Dessutom ger hans fort - som är runt, vitt och ljusst - ett helt annat intryck jämfört med Grus svarta kråkslott.

Det finns många andra tecken på att Gru är ond. Han retas med små barn, tränger sig i kaffekön och i dessa tider av miljömedvetenhet åker han omkring i en gigantisk farkost som sprutar ut mängder med avgaser. Samtidigt finns det tecken på att Gru inte är så elak som han ser ut eller vill vara. Hans medarbetare, de små Minionerna, är väldigt gulliga och sympatiska och framför allt verkar Gru behandla dem med respekt. När de tre små flickorna kommer in i hans liv får hans goda sidor ytterligare "vatten på sin kvarn". Han visar empati för orättvisa när Agnes inte får sin enhörning på nöjesfältet och han är imponerad av att flickorna är så orädda för allt i hans hem.

- Diskutera med eleverna om vad det finns för synliga tecken på att Gru är ond, kring hur han ser ut och hur han bor.
- Vad har eleverna sett för tecken på att Gru inte är så dum som han först verkar?
- Låt eleverna beskriva Vector - tycker de att han ser ut att vara god eller ond?
- Be eleverna rita egna bilder på väldigt typiska bovar och hjältar, onda och goda.

Hur/varför blir man elak?

Arv eller miljö? Vilket har störst betydelse för hur vi mår och hur vi beter oss? På den frågan finns inget generellt svar och kanske är den fel ställd. Det rör sig nämligen om ett komplext samspel, där omständigheterna avgör hur våra gener - och faktorer i omgivningen - kan få genom-

slag vid en viss tidpunkt hos den enskilde individen.

Samtidigt finns det en ganska klar uppfattning om att barn som växer upp i en miljö utan kärlek eller värme löper större risk att hamna fel i tillvaron och den moderna västerländska uppfattningen är väldigt präglad av Sigmund Freud och hans efterföljares idéer som fäster stor vikt vid att dysfunktionellt beteende i vuxen ålder kan spåras tillbaka till olika trauman i barndomen.

Det här verkar vara något som även manusförfattarna till "Dumma mej" tagit fasta på. I några korta små tillbakablickar ser vi hur en liten Gru försöker få sin mammas uppmärksamhet och uppskattning. När Gru redan som barn blir intresserad av månen och börjar bygga egna raketer för att ta sig dit så får han ingen respons från sin mamma utöver nedsättande kommentarer. (När Gru ser månlandningen på tv och drömmer om att gå på månen säger hon kallt att de inte skickar ut apor i rymden längre). Filmteamet bakom "Dumma mej" tycks vilja säga att denna nyfikenhet och företagsamhet hos Gru, i en annan miljö, hade kunnat utvecklas till en positiv kraft och då kanske gjort Gru till astronaut eller astrofysiker. Nu kvävs denna kraft och Grus energi riktas mot mer negativa och destruktiva påhitt. När han är ond får han uppmärksamhet. Därför vill han vara ondast av de onda. När de tre små flickorna ger honom uppmärksamhet ändå, behöver han inte längre vara ond. Det är naturligtvis en förenklad förklaring men ändå grundad i en allmän och vetenskapligt belagd uppfattning.

- Diskutera med eleverna om varför de tror att Gru vill vara dum. Och varför han till synes slutar att vara det?
- Be eleverna dessutom spekulera kring, skriftligt eller via samtal, hur livet utvecklar sig för Gru och flickorna när filmen är slut. Kommer Gru (och flickorna) sluta hitta på hyss?
- Om möjligt diskutera om varför de tror att det finns dumma personer. Och vad är det som gör oss dumma?

Agnes, Margo & Edith

De tre föräldralösa flickorna Agnes, Margo och Edith är väldigt starka som personer och även om de hela tiden uppträder som en treenighet är de definitivt tre olika personligheter. Storasyster Edit är den rättrådiga som vill att allt ska gå rätt till men också gör allt för att hennes systrar ska få sitt. Mellansyster Margo verkar vara den tuffa, orädda typen som gärna går på egna upptäcktsfärder och som kanske har kortast stubin. Lilla Agnes verkar ha ett hjärta av guld och, förstås, älskar fluffiga saker.

- Låt eleverna beskriva flickorna. Uppfattade de till exempel några olika karaktärsdrag hos flickorna?

När systrarna kommer till Grus konstiga hem verkar de ta allt med ro. Kanske har de redan varit med om så mycket att detta kalla hem faktiskt verkar hoppingivande. Barn kan ibland beskrivas som lättskrämda, ibland är det raka motsatsen när de vågar mycket mer än de vuxna. Det är inte så långsökt att tro att man som barn skulle tycka att Grus hem, med alla konstiga manicker och små gula gubbar, var en fantastisk och spännande lekplats.

- Vad tycker eleverna är skrämmande/spännande?

Månen - en verklig symbol

Gru är som många människor fascinerad av rymden och av månen - vår närmaste granne i universum. Månen är en viktig symbol för många och den påverkar oss dagligen, både genom sin symbolik och genom sin fysiska närvaro.

När Gru i "Dumma mej" plockar bort månen ser vi hur jorden påverkas, både i dess fysiska och mytologiska form. Surfaren som glider på havsvågorna faller pladask, eftersom det utan månen inte längre finns någon dragningskraft och därför inte heller någon ebb och flod. Vargen som står och ylar mot månen förvandlas dessutom raskt till en naken och förlägen människa när månen försvinner. Naturligtvis en lek med myten om varulvar - om människor som förvandlas vid fullmåne.

Myten om månen lever till i viss utsträckning i människors fantasi samtidigt som månen idag är välutforskad och den enda himlakroppen som besökts av människor.

- Kan eleverna komma på några saker som hänvisar till månen i vår vardag eller i olika berättelser - påhittade eller sanna?

Undersök gemensamt i klassen frågor kring månen - anpassa efter ålder:

- Varför heter det månad och måndag?
- Vad menas med att månen har olika faser?
- Vad är det som gör att vi har fullmåne och nymåne?
- Inom folktron har människor ansett att månluuset haft magiska krafter. Ge några exempel!
- När satte den första människan sin fot på månen?
- Vad menas med ebb och flod?
- Hur stor är månen i förhållande till jorden?
- Hur långt bort är månen?

Produktionsuppgifter

USA 2010

Producent: John Cohen, Janet Healy & Chris Meledandri

Manus: Ken Daurio & Cinco Paul

Regi: Pierre Coffin & Chris Renaud

Foto: Kim White

Originalmusik: Pharrell Williams & Heitor Pereira

I rollerna (Svenska röster)

Gru - Steve Carell (Henrik Dorsin)

Margo - Miranda Cosgrove (Emma Lewin)

Edith - Dana Gaier (Alexandra Alm Nylén)

Agnes - Elsie Fisher (Julia Kenning)

Vector - Jason Segel (Göran Gillingner)

Tekniska uppgifter

Speltid: 95 min

Format: Vidfilm (1,85:1)

Censur: från 7 år

Svensk premiär: 1 oktober 2010

Distribution

UIP, Box 9502 102 74 Stockholm Tel 08-556 065 70, fax 08-556 065 89 www.uip.se

Kontaktinformation via: www.sfi.se/filmdistribution

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution efter den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken ovan kan ni lära mer om hur ni hittar och bokar film.

Redaktion

Andreas Hoffsten, Film i hela landet, Svenska Filminstitutet, september 2011